

лише у сорту 'Чайка', водночас приріст калюсної маси складав 16,77 %. За концентрації 4 % ПК *P. syringae* pv. *tomato* Pst2 він зростав на 10,25–22 % у генотипів 'Клондайк', 'Оберіг', 'Атласний', 'Зореслав', 'Господар' та 'Кіммерієць'. Внесення 2 % ПК *P. syringae* pv. *tomato* Pst2 забезпечило зменшення приросту калюсної маси на 74–91 % у сортів томата 'Флора', 'Легінь', 'Талан' та 'Фландрія'.

Встановлено максимальньо-критичні концентрації селективних чинників для кожного сорту, водночас відібрані колонії відзначалися активним приростом маси калюсу, що є однією із інтегральних характеристик стійкості рослин проти стресових чинників.

Таким чином, за допомогою методу клітинної селекції перевірено сортоспецифічну реакцію 16 детермінантних сортів томатів української селекції і доведено, що сорти томатів 'Чайка', 'Клондайк' й 'Зореслав' стійкі проти збудників бактеріального раку, бактеріальної крапчастості та бактеріальної плямистості; 'Фландрія', 'Легінь' – бактеріальної плямистості, а 'Оберіг', 'Атласний', 'Господар' і 'Кіммерієць' – бактеріальної крапчастості.

УДК 582(477.46)

Меженний В.О.¹, Якубенко Б.Є., Чурілов А.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
e-mail: botaniky@ukr.net

СИСТЕМАТИЧНА ОЦІНКА ФЛОРИ МОШНОГІРСЬКОГО КРЯЖУ ТА ЇЇ АДВЕНТИВНА ФРАКЦІЯ

Мошногірський кряж є геоморфологічним утворенням льодовиково походження південної частини Канівських дислокацій, район розташування кряжу поєднує болотні, хвойно-, мішано- і широколистяно-лісові ландшафти (Пидопличко, 1955, Голубцов, Чорний, 2014). У рослинному покриві Мошногірського кряжу переважають дубові, дубово-грабові, меншою мірою дубово-соснові ліси. У понижених місцях поблизу водоймищ, боліт поширені вільшняки з *Alnus glutinosa* (L.) Gaerth., рідше деревостани сформовані представниками родів *Betula* L., *Populus* L., *Salix* L. Незначну площу займають ліси за участю *Tilia cordata* L., *Fraxinus excelsior* L. Особливе місце у формуванні флористичної структури належить узліссям, територіям лісових розсадників, лісових доріг із рудеральною рослинністю, угруповання якої є осередками синантропізації та подальшої інвазії чужорідних видів до складу природного рослинного покриву. Відомості про флористичний склад рослинного покриву Мошногір'я присвячено низку публікацій (Дідух, Вольвач, Темченко, 1987; Темченко, 1988; Гайова, 2008, 2012,

¹ Науковий керівник – доктор біологічних наук, професор Б.Є. Якубенко

2013). За попередніми даними на цій території росте 243 види вищих судинних рослин, які відносяться до 4 відділів, 57 родин і 154 родів, що становить 19,7 % флористичного багатства Черкасько-Чигиринського геоботанічного району (Гайова, 2008) та на 30 % вище від попередніх даних наведених Ю.Ю. Гайовою (2012) – 170 видів вищих судинних рослин, за рахунок дослідження флористичного різноманіття, як умовно корінних угруповань, так і осередків синантропізації Мошногірського кряжу та прилеглих територій.

З'ясовано, що десять провідних родин загальної флори об'єднують 130 видів або 60,7 %. Перша позиція належить *Asteraceae* (32 види або 14,9 %), друга – *Rosaceae* (18; 8,4 %), далі родини розміщуються наступним чином: *Poaceae* (16; 7,4 %), *Lamiaceae* (15; 7 %), *Brassicaceae* (12; 5,6 %), *Ariaceae* (9; 4,2 %), *Caryophyllaceae* і *Fabaceae* (по 8; 3,7 %), *Polygonaceae* (7; 3,2 %), *Salicaceae* (5; 2,3 %). Структура спектру провідних родин поєднує риси властиві флорам бореальних областей та південних флор. Адвентивна фракція містить 59 видів, з 48 родів і 24 родин. До найпоширеніших чужорідних видів відносимо: *Impatiens parviflora* DC. – широко розповсюджений вид дослідженою територією, виступає у якості домінанта чагарничково-травяного ярусу лісових угруповань дубово-грабових, дубових і дубово-соснових лісів. Порушеними територіями трапляється *Ambrosia artemisiifolia* L. – вид, який здатен лісовими стежками проникати на узлісся, вирубки та антропо-порушені ділянки дубово-соснових, соснових й дубово-ясеневих лісів. Подібно до попередніх видів лісовими галявинами та уздовж стежок трапляються *Erigeron canadensis* L., *Solidago canadensis* L., *Sisymbrium officinale* L., *Bidens frondosa* L. Серед найпоширеніших чужорідних деревних видів рослин: *Robinia pseudoacacia* L., *Amorpha fruticosa* L., *Acer negundo* L., *Parthenocissus quinquefolia* L., *Quercus rubra* L., *Morus alba* L., *Caragana arborescens* Lam.

Отже, необхідні подальші поглиблені дослідження, стосовно виявлення основних тенденцій антропоїчної трансформації, з'ясування інвазійного потенціалу чужорідних видів та рекомендацій заходів мінімізації негативного впливу від фітоінвазій.

УДК 632.72

Стефківська Ю.Л.

Український інститут експертизи сортів рослин, Україна
e-mail: stefkivskaya@ukr.net

ВПЛИВ ТА ЗАХОДИ ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОСІВІВ, ІНШИХ УГІДЬ ВІД БАГАТОЇДНИХ ШКІДНИКІВ

В Україні щільність шкідника залишається порівняно невисокою, але враховуючи повсюдне розповсюдження підгризаючих совок, а також осередкове збільшення зимового запасу в посівах озимини під